

(CSOBÁNKAI SZIVÁRVÁNY NAPOK, AUGUSZTUS 28–30.)

Zalán Tibor: Három évvel ezelőtt szervezte meg Mócsi Ferenc az első Szivárvány-találkozót. Ez még nomád körülmények között zajlott, sátrókat alatt tárgyaltak: összehívta az irodalmárokat kelet-ről, nyugatról és itthonról is, és azt mondta, hogy üljünk le, beszéljünk. Az volt a cél, hogy megismerjék egymást az emberek, ne csináljanak ott semmi különöset: együtt legyenek.

Kunszabó Zoltán: A második találkozó ennél már konkrétabb volt.

Zalán Tibor: Határ Győző írásművészetét tárgyaltuk, hozzávetőleg száz résztvevő jelenlétében. Az idén a Torontóban elhunyt, itthon ismeretlen, de valószínűleg igen jelentős költő, Fáy Ferenc életművét, hagyatékát próbáltuk megvitatni, a köz elé vinni. Mindkét napon előadóestet rendeztünk: az elsőn Császár Angela és Szélyes Imre Fáy Ferenc verseit és más nyugati magyar költők műveit adta elő, a másodikon Sebő Ferenc és Balogh József népzenei műsorát hallgathattuk, amiről aztán érdekes és szórakoztató előadást is tartottak. Az idei találkozó újdonsága egyébként, hogy nemcsak Fáyról s nemcsak a Szivárvány dolgairól beszélünk, hanem meghívtunk egy folyóiratot, nevezetesen a Holmit is, amely — nagy örömünkre — tizen-egynehány szerkesztővel érkezett körünkbe. Azt hiszem, emlékezetes matiné tartottak. Az izgalmas beszélgetésről már nem is szólva.

Kunszabó Zoltán: Voltak-e mások is a Holmi jelesen kívül, akár a nyugatról érkezettek közül, akik megérdemlik figyelmünket?

Zalán Tibor: A Világtalálkozó megtizedelte a sorainkat, mégis, a létszám körülbelül annyi volt, mint tavaly. Itt üdvözölhettük azonban Párizsból Albert Pált, alias Sipos Gyulát; megjelent körünkben Pusztai János, aztán az Életünk főszerkesztője, Pete György és mások is.

Kunszabó Zoltán: Azért is más volt ez a mostani találkozó, mert a Szivárvány is új szerepben tűnik föl: magyarországi folyóiratként jelentkezik az eddig Chicagóban megjelenő lap, amelynek Zalán Tibor lett a „belföldi” szerkesztője. Úgy tűnik, hogy a folyóirat ezentúl programszerűen szeretné közelíteni a hazai és a nyugati magyar irodalmat.

Zalán Tibor: A Szivárvány a tizenharmadik évfolyamába lépett, és azzal, hogy a képzelt vagy létező határok ledőltek, Magyarországon is terjeszthető lett. Már nem lenne értelme csak Chicagóból szerkeszteni, hiszen onnan nehezebben lehet látni a Magyarországon zajló társadalmi-irodalmi folyamatokat, viszont csak itthon sem lehetne szerkeszteni, mert a nagyvilágban zajló folyamatokat Chicagóból

könnyebb és jobb ellenőrizni. Ezért gondoljuk azt is, hogy ez a lap a rettentő sok irodalmi vállalkozás, folyóirat, hetilap között megállja majd a helyét.

(JUTALMAK, KITÜNTETÉSEK, TALÁLKOZÓK) A Magyar Köztársaság elnöke — irodalmi munkássága elismeréseként — a nyolcvanéves Kiss Tamás, József Attila-díjas költőnek a Magyar Köztársasági Érdemrend Kiskeresztjét adományozta.

Az 1984-ben életre hívott Szép Ernő-jutalmat az idén — Weöres Sándor, Ratkó József, Hernádi Gyula, Sütő András, Ottlik Géza, Tandori Dezső, Schwajda György és Székely János után — a kuratórium a Svájcban élő Domahidy Miklósnak ítélte oda életművéért, s különösképpen a nemrég közreadott *Patkolni kell a Bársonyt* című kötetéért. A Szép Ernő-jutalomnak, mostantól, első drámás kategóriája is van, ezt Pozsgai Zsolt kapta, a Madách Stúdióban színpadra állított *Viaszmadár* című munkájáért.

Pro Cultura Hungarica kitüntetésben részesült Stibor Stitnicky szlovák költő, műfordító, aki *Az ember tragédiáját* fordította szlovák nyelvre. A kitüntetést Andrásfalvy Bertalan művelődési és közoktatási miniszter megbízásából Boros Jenő pozsonyi magyar főkonzul adta át Pozsonyban.

A Déry Tibor Alapítvány kuratóriuma úgy döntött, hogy kimagasló eredményeicéért 1992-ben Balla Zsófiát, Bari Károlyt, Bálint Tibort, Bodor Ádámot, Dávidházi Pétert, Kovács András Ferencet, Kovács Sándor Ivánt, Krasznahorkai Lászlót, Lengyel Pétert, Márkus Istvánt, Polcz Alaine-t és Szőcs Gézát, a tanár Monostory Klárát és Dr. Jelenits Istvánt, a rádióbemondó Wacha Imrét, a műfordító Eszterhás Pétert és Agüero Irma Mercedest részesíti a 260 000 forintos jutalomban.

Szeptember 10-e és 13-a között, a Pécsi Kulturális Napok rendezvényeként, frankfurti mintára szervezték meg a Magyar Könyvvásárt. A megnyitó beszédet Nemeskürty István, a Magyar Könyv-alapítvány igazgatója tartotta. A vásár célja: tájékoztató és tájékoztatás, közvetlen kapcsolatok teremtése a könyvszakma képviselői, szervezetei, kiadók és kereskedők között.

A szlovéniai Vilenicában szeptember 10-én nyitották meg a háromnapos, hagyományos nemzetközi írótalálkozót. A magyar írókat **Eörsi István**, Gállos Orsolya, Hamberger Judit, Krasznahorkai László, Kukorelly Endre, Parti Nagy Lajos, Reimann Judit és Szilágyi Imre képviselte. Az idei téma az identitás problémaköre volt, amelyhez Esterházy Péter küldött vitaindító esszéjét *A posztmodern barbarizmus avagy a tulajdonságok nélküli Európa*

címmel. A Szlovén Íróegyesület Vilenica-díját az idén Milan Kundera kapta, Kukorelly Endre a meghívottak elismerését, a Vilenica Kristályát vehette át.

Szeptember 21-én és 22-én *A századforduló irodalma* címmel szlovák–magyar konferenciát rendeztek az MTA Irodalomtudományi Intézetében. A mintegy húsz előadást közvetlen eszmecsere követte.

Vésztő önkormányzati képviselőtestülete, az MDF Akadémia, a Magyar Szellemi Védegyelet és a Szeghalmi András Gimnázium rendezésében szeptember 24-én, a költő születésének 95. évfordulóján, Sinka-konferenciát tartottak a helyi művelődési központban.

Az idén szeptember 29-én kezdődött Frankfurtban a 44. könyvvásár. Az eseményen több magyar író is részt vett, így **Eörsi István**, Esterházy Péter, Földényi F. László, Kertész Imre és Krasznahorkai László. A rendezvény középpontjában — a vásár történetében először — egy latin-amerikai ország: Mexikó állt. A megnyitót Octavio Paz Nobel-díjas költő tartotta.

Szeptember 26-án, *Érték és értékrend a magyar irodalomban* címmel, jól sikerült konferenciát rendeztek Kolozsvárott.

Az Irodalomtudományi Intézet, valamint az Újvidéki Magyar Nyelv, Irodalom és Hungarológiai Kutatások Intézete október 1-jén és 2-án, Mándy Iván jelenlétében, közös vitaulést tartott az író prózájáról. A gazdag eszmecsere anyagát előreláthatólag az újvidéki szerkesztésű Hungarológiai Közlemények jelenteti meg.

Október elején megjelent Békés megye Sodrás című új irodalmi folyóiratának első száma. A Körösvidéki Irodalmi Társaság irodalommal, művészettel és társadalomtudománnyal foglalkozó lapja a megye önkormányzatának támogatásával látott napvilágot 800 példányban. Szerkesztője Banner Zoltán.

Szeptember 17-e és 20-a között rendezték meg a Magyar PEN Club regionális konferenciáját, amelynek elsőrendű célja az volt, hogy a magyarországi és a nemrég újjáéledt Romániai Magyar PEN Centrum tagjai találkozhassanak.

Dr. Helmut Greve német vállalkozó és felesége, Hannelore Greve október 5-én a Magyar Írószövetségben adták át ünnepi külsőségek között az általuk alapított irodalmi díjat. A Greve házaspár számos európai országban és régóta pártfogolja a művészeteket, Magyarországon első ízben kezdeményezték a „még fiatal, de már jelentős teljesítményt produkáló írók és kritikusok” kitüntetését, amelyben ezúttal Budai Katalin, Nagy Gáspár és megosztva

Mezey Katalin, illetve Oláh János részesült. A laudációt a zsűri elnöke, Jókai Anna mondta el.

(MEGNYITÓ FELSZÓLALÁS A MAGYAR PEN KLUB ÉS A FRIEDRICH—NAUMANN ALAPÍTVÁNY BUDAPESTI KONFERENCIÁJÁN) Közhellyel kezdem, amennyiben azt állítom, hogy az irodalom és a politika viszonya ezekben az években igen különböző Nyugat-Európában és Kelet-Közép-Európában.

Ez nem mindig volt így. A XVIII. század közepétől a XIX. század végéig az irodalom és a kultúra a nyugat-európai országokban is hasonló szerepet játszott a politikai és társadalmi életben, mint a XX. században a kelet-közép-európai térségben. Az irodalomnak, a kultúrának döntő szerepe volt a nemzeti öntudat kialakításában, a nemzetállam megteremtésében, ami pedig előfeltétele volt az önkényuralmi igák lerázásának, a szabadság kivívásának és ezzel, közvetve, de okozati összefüggésben, a gazdasági fejlődésnek is.

Azóta, az elmúlt évtizedek során, Nyugaton ez a szerep megváltozott. A nemzetközi kapcsolatok összefonódtak, egyetlen világgazdasági rend, egy globális világpiac alakult ki, a legtávolabbi kontinenseket is egy sűrűre font információs hálózat fogja össze. A nemzetállam és a bodini értelemben vett szuverenitás elvének gyakorlati jelentősége csökkent. Közben a nemzeti kultúrák is részben összefonódtak egy univerzálisán érthető és értelmezhető, néha MacDonalddal-ízü pop- vagy posztmodern kultúrává, amely elvesztette közvetlen politikai hatását. A politika és a kultúra Nyugaton, legalábbis nagyrészt, két egymástól elkülönült szubszisztémává, alrendszerre tagolódtak, amelyekben sajátos törvényszerűségek alakultak ki. Ludwig Erhard a 60-as években pincsikutyáknak nevezte azokat az írókat és értelmiségieket, akik a német újrakezdeményezés és a nukleáris programok ellen tiltakoztak.

Itt Kelet-Közép-Európában az irodalom szerepe és befolyása azonban ma is döntő jelentőségű a politikai és társadalmi változásokban. Itt a kultúrának, az irodalomnak legitimációs ereje van.

Lehet, hogy az irodalmárok szegények, de az irodalom gazdag. Lehet, hogy az irodalmárok részben távol tartják magukat a politikától (tiszteltet a kivételnek), de politikai befolyásuk nagy — a liberális és a konzervatív táborban egyaránt.

Nyugat-Európában többnyire a gazdasági orientáció dominál. A nyugati országokat és a nemzetközi szervezeteket — gondoljunk csak az EK-ra, az OECD-re, a Világbankra, a Valutaalagra — olyan típusú emberek irányítják, akiket az ismert norvég szociológus, Johann Galtung egyszer így nevezett:

[...]